

At one of their committee meeting it was decided to send Ivan Fomichov and Vasilij Taskin to Paris to establish relationships with the local partisans. For more than a month they tried to reach the capital of France with the help of French and Russian emigrants. They received new documents in Paris. Fomichov and Ivan Kuznitsov went to Normandy, where they headed the «Chapaev» and «Stalingrad» partisan groups. The patriots sabotaged many coups on the roads, and killed many of their enemies (the occupants and collaborators) along the way. They got acquainted with groups «de Goll» of Resistance Movement, who shared with them their weapon and bombs which were received from Britain. With the lapse of time the partisans moved to Bretan where they continued to fight against the enemy. In summer of 1944 I. Fomichov and I. Kuznitsov were invited to the Centre and then they were sent to Paris to form new partisan groups there. On August 19th 1944 in the capital of France the rise against the German occupants started. On the same day I. Fomichov and a group of the Soviet partisans were entrusted to clean the Grenel street (where the embassy of the Soviet Union was situated) from the Germans. After it was done, the partisans went further to the Bastilia Square. There was a fight with the Germans near one of the crossroads where Fomichov was wounded. After his medical treatment was finished Ivan Fedorovich returned home. He worked at the local plant which produced sugar, and then he worked at a compressor station of gas industry. With the lapse of time he got married. Ivan Fomichov died in 2007.

Key words: France, Second World War, Ivan Fedorovich Fomichov, the Resistance Movement, partisans, «Chapaev» group, confinement, imprisoned soldiers, internationalism, occupants, the rise, sabotage.

Отримано: 24.08.2017

УДК 929Пасічник

О. Є. Зубко

**ТРОХИМ ІВАНОВИЧ ПАСІЧНИК (1896–1968). «ЧЕТВЕРТИЙ»
З КОГОРТИ «ВИКЛАДАЧІВ-ПОДОЛЯН» УКРАЇНСЬКОГО
ВИЩОГО (ВИСОКОГО) ПЕДАГОГІЧНОГО ІНСТИТУТУ
ІМ. М. ДРАГОМАНОВА В ПРАЗІ**

Український вищий (високий) педагогічний інститут ім. М. Драгоманова в Празі (1923-1933) – провідний осередок української педагогічної науки і перший за межами України вищий педагогічний навчальний заклад – був відкритий з ініціативи Українського Громадського комітету в Празі в 1923 році. Пройшовши складний шлях організації, УВІП готував потужні кадри українських культурно-політичних борців. На його трьох факультетах (історично-літературному, математично-природничому та музично-педагогічному) навчалося чимало відомих діячів: Олена та Михайло Телізи, Олег Кандиба-Ольжич, Леонід Мосендз, Галина Мазуренко-Боголюбова, Юрій Дараган, Людмила Красковська та інші. І це було не дивно, бо крім видатного студентства, вуз мав добру плеяду викладачів. Зокрема, тут працювали: Леонід Білецький, Софія Русова, Сергій Шелухін, Дмитро Дорошенко, Агенор Артимович, Василь Сімович, Аркадій Животко, Максим Славінський, Степан Рудницький, Степан Сірополко, Володимир Січинський. Драгоманівський інститут мав власне видавництво «Сіач», потужну бібліотеку. Його складови-

ми частинами були також й Матуральні курси, й Реформована українська гімназія в Ржевніцях. І хоч за десять років плідної діяльності Празького Вчительського інституту, його закінчило всього 178 студентів, базато хто з них згодом стали або видатними вченими, або відомими музикознавцями чи літераторами, що тільки свідчило про високу якість здобутих в інституті знань.

Серед 80-ти викладачів-українців УВПІ ім. М. Драгоманова в Празі були як відомі українському загалу, так і ті, хто тільки розпочинав свій педагогічний шлях. Серед останніх віднайшлося п'ятеро подолян, бо представлені тут були, фактично, майже всі етнографічні райони України.

Пошуки біографій подолян-увівістів розпочалися з 2010 року. Вони одночасно були й складними й легкими. Легкими тому, що велися значно раніше або паралельно старшими наставниками та колегами. Наприклад, велику допомогу в пошуку матеріалів надала авторові Ганна Василівна Карась – заслужений працівник культури України, доктор мистецтвознавства, член Національної спілки краєзнавців та завідувач кафедри академічного та естрадного співу Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника. Низький авторський уклін й мудрому Наставнику, Вчителю, Пораднику та Критику, Людині з Великої Літери академіку Миколі Івановичу Мушинці – дійсному члену НТШ, голові асоціації українців Словаччини. Велике «Спасибі» й науковому консультанту, доктору історичних наук, професору, завідувачу кафедри історії та культури України Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського Ользі Анатоліївни Коляструк, котра не тільки прищепила ще в студентські роки любов до культури, історії, до рідного краю, високі наукові пошукові стандарти, наукову вимогливість, а і нині стоїть біля витоків «Центру історії Вінниці» й самоідентифікації вінничан. Тоді як утруднювалися пошуки тим, що певні архівні матеріали тільки уводилися до архівного обігу. Так наприклад, фонди Українського Технологічно-господарського інституту у Мюнхені були передані в Україну лише в 2009 році і до архівного обігу були уведений тільки в кінці 2012 року – на початку 2013 року.

Ключові слова: українська міжвоєнна еміграція, Поділля, культурно-освітня діяльність, Чехословаччина.

Захистивши в 2010 році ґрунтовне дослідження, присвячене створенню та діяльності Українського вищого (високого) педагогічного інституту ім. М. Драгоманова в Празі (1923-1933 рр.), констатувала факт, що з восьмидесяти біографій викладачів – «увівістів» не відтвореними залишилося п'ятнадцять. В когорті тих п'ятнадцяти – п'ятеро подолян: Петро Савицький, Ніна Дяченко-Гордаш, Микола Тимченко, Федір Сумневич, Трохим Пасічник. Першою із «подільського списку» було «викреслено» «літинчанку» Ніну Дяченкову-Гордаш – учасницю Республіканської капели Олександра Кошиця, а згодом відому чехословацьку оперну співачку. Оскільки в 2012 році вийшла друком монографія про музичну культуру української діаспори доктора мистецтвознавства, професора й завідувача кафедри академічного та естрадного співу Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника Ганни Карась [1]. «Ямпільчанин» Петро Савицький –

доцент кафедри геології та мінералогії, а згодом викладач (ректор в 1953-1963 роках) Українського Технічно-господарського інституту в Мюнхені – був «представлений» автором даної публікації на Всеукраїнській науковій конференції «Українська революція 1917-1921 рр.: передумови, процеси, наслідки, уроки» 24 березня 2017 року у Меджибожі Хмельницької області [2]. «Муровано-куриловчанин» Федір Сумневич – адвокат, повітовий комісар Рівненщини, губернський комісар Волині, голова Української Селянської спілки в ЧСР та асистент кафедри економіки й правознавства «звучатиме» у травні 2017-го на Міжнародній науковій конференції «Україна-Польща: історичне сусідство» (Вінниця, 18-19 травня 2017 р.). Тоді як Трохим Іванович Пасічник – «четвертий» з «подільських увіп'єстів».

Пошуки увіп'єста Пасічника почалися з короткої його біографії, віднайдені у фонді Українського Громадського комітету в Празі (1921-1925):

«Народився 23.07.1896 р. на Поділлі. Закінчив Вінницьку вчительську семінарію, згодом завідував двокласною школою у Сарненському повіті (Волинь). В 1915-1916 роках – вступив до Вінницького реформованого учительського інституту, по закінченні якого був учителем Вінницької семінарії з дисциплін: українське письменство та історія. Керівник зразкової при семінарії школи. Після року служби, вступив дійсним студентом у Київський державний університет, де й перебував аж до часу емігрування (до 1921 року). З 1921 року – прикомандирований до Міністерства освіти УНР, а з 1922 року по запрошенню Українського Педагогічного Товариства у Львові прийняв посаду професора українського письменства та історії у класичній гімназії м. Луки (Галичина). Тут же викладав співи і керував шкільним хором аж до 1923 року. З 1923 року – у складі викладачів Матуральних курсів при УВПІ ім. М. Драгоманова в Празі.*

Громадський стаж: член УПСР, працював у справі військової пропаганди і українізації війська. Тому, під час свого студентства був головою Українського Товариства юнаків Київської Костянтинівської Військової школи. Під час більшовицької окупації свої політичні переконання переховував. А у Вінниці під керівництвом Чехівського приймав діяльну участь в українізації церкви, як засіб боротьби з русифікацією.

Під час вчителювання в Луці був організатором Товариства Просвіти та головою Національного Хорового Товариства.

Цей життєпис складений на підставі інформації, поданої професором Миколою Тимченком. Документом, прикладеним до прохання Т. Пасічника, є посвідка Міністерства освіти УНР від 13.IV.1922 р. Ч. 482.

Директор Матуральних курсів – Євген Іваненко» [3, арк.12].

Якщо Ніна Дяченко-Гордаш була пов'язана з Хоровою капелю Кошиця, Петро Савицький – з технічними діамантами «Де Бірс», а Федір Сумневич – з неймовірно популярними у празькому

еміграційному колі автотракторними курсами (курсами водіїв в епоху науково-технічної революції 1920-х – 1930-х, коли швидкими темпами розвивалися авіація, автомобілевиробництво, двигунобудівництво, машинобудівництво, з'явилися нейлон та різновиди пластмаси й т.д.), то Трохим Пасічник – з Матуральними курсами та поезією.

Матуральні курси при УВПІ (1924-1929 рр.) були zorganizовані спершу при Українській Сільськогосподарській академії в Подєбрадах. Їх поява в 1922 році була спричинена тією обставиною, що більшість української молоді мала незакінчену середню освіту. А без повної середньої освіти вступ до вищих навчальних закладів був, фактично, закритий. Згодом, Управа Українського Громадського комітету в Празі (керівник – Микита Шаповал) визнала за доцільне закріпити курси юридично за Вищим Педагогічним інститутом (1924 рік). Доцільність такого перезакріплення крилася у самому профілі Драгоманівського вузу. Адже серед навчальних дисциплін, які викладалися на курсах були: українське письмо (українська мова – О. З.), латинська, французька, німецька, чеська мови, історія, філософська пропедевтика (скорочений виклад філософії в систематизованому вигляді, фактично вступ до філософії – О. З.), алгебра, геометрія, тригонометрія, аналітична геометрія, фізика, хімія, природознавство, географія, малювання, нарисна геометрія, креслення [3, арк.29]. Трохим Іванович, як лектор українського письменства до 1929 року отримував зарплатню платню в розмірі 1000 чехословацьких крон. (При співвідношенні курсу чехословацької крони до американського долару в 1923-1933 роках як 100:2,96, Трохим Іванович щомісячно отримував, фактично, 29 доларів 60 центів, встановлену чехословацьким Міністерством фінансів платню для лекторського еміграційного персоналу – О.З. [4, с.64-65]).

Михайло Шляхтиченко – інтернований вояк Каліського табору, а згодом слухач Матуральних курсів при УВПІ так згадував про своїх приятелів Олега Кандибу-Ольжича та Трохима Пасічника в 1920-х роках: *«...Коли я ще був в третій групі Матуральних курсів разом із Олегом, українську мову і літературу викладав професор і поет Трохим Пасічник. Хоч я був матурантом, а Пасічник професором, ми через родину Іваненків і мою дружину, стали добрими знайомими і приятелями.*

Раз третя група мала писемну працю з історії української літератури, я якось спитав Пасічника як виглядала праця Олега Кандиби? Він мені відповів: «Вам я поставив чвірку (так у тексті – О. З.), а для праці Олега Кандиби у мене ноти немає. Його робота коротка, але змістом унікальна; він буде великим письменником» [5].

І справді, Олег Ольжич лишив помітний слід в українській літературі, але не менший помітний слід в царині українського письменства полишив і його викладач – Трохим Іванович Пасічник. Так, у випуску «Свободи» ч. 37 від 26 лютого 1964 року зазначало-

ся, що в редакцію 18 лютого 1964 року особисто завітав відомий український педагог і поет Трохим Іванович Пасічник [6, с.3]. Як довідемося із публікації, 1939-1943 роки подолянин Пасічник переживав у Чехословаччині. Проте, вже в 1944 році, з відкриттям Другого фронту, Трохим Іванович перебирається до Німеччини. Тут, в одному з німецьких видавництв в 1944 році була надрукована перша частина його поеми «Петро Гордієнко». Основним сюжетом поетичного твору стали визвольні змагання 1917-х – 1920-х років на тлі усєї історії України. Проте, весь наклад першої частини «В дорозі», як відзначив власне автор, «був захоплений і знищений більшовиками». Тоді як другий том поеми був опублікований автором в 1957 році у США. Цікаво, що друга частина «Петра Гордієнка» «Рідний гомін» саме 1957 року видання є нині в ряді бібліотек київських та одеських вузів. Зокрема, є вона у Науковій бібліотеці ім. М. Максимовича [9]. В 1944 році світ побачив й інший твір поета – поема «По всій Україні». Тематика цієї поеми «теж охоплювала події і переживання з часу боротьби за самостійну та соборну Україну». Цей твір автор писав впродовж 1922-1925 років, коли перебував не тільки в ЧСР, а й під час робочих поїздок на Західну Україну (на Закарпаття, що мало стати основним плацдармом працевлаштування випускників УВП ім. М. Драгоманова в Празі – О.З.). Поема «По всій Україні» теж побачила світ у Німеччині в кінці 1940-х у видавництві Геррозе, однак як і її попередниця, була знищена зі вступом радянських військ на територію країни.

Середина 1950-х – час, коли Трохим Іванович Пасічник перебрався з Німеччини до США. Осів він у Вунсокеті, Род Айленд. Тут у парафіяльній школі церкви Святого Михайла він обійняв посаду вчителя. А ще став диригентом двох хорів: місцевого та чоловічого хору «Бандура». На цих посадах «подолянин-увпіст» пропрацював до останніх днів свого життя.

В 1964 році в Нью-Йорку власним коштом професор Пасічник спромігся таки перевидати поему «По всій Україні». Хоча виказував міркування, що подужати власне видання семитомної епопеї «Петро Гордієнко» він не в змозі. А ще в останні роки свого життя професор Пасічник працював над історією світової літератури. В 1964 році ним був закінчений перший том «Історії всесвітньої літератури». Том закінчувався викладом історії літератури стародавнього Сходу. Другий том, за заувагою автора, мав містити матеріал про історію літератури давніх Греції та Риму, а третій том мав охопити «історію європейських літератур, включно з українською». Однак, цим планам не судилося виповнитися. В 1968 році «четвертий» з когорти видатних «увпістів» відійшов у вічність.

Список використаних джерел та літератури:

1. Карась Г. Музична культура української діаспори у світовому часопросторі ХХ століття. Монографія. Івано-Франківськ: Тіповіт, 2012. 1164 с.
2. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України в м. Києві (ЦДАВО України в м. Києві). Ф. 3801. Оп. 1. Спр. 287.

3. ЦДАВО України в м. Києві. Ф. 3801. Оп. 1. Спр. 281.
4. Зубко О.Є. Створення та діяльність Українського вищого педагогічного інституту ім. М. Драгоманова в Празі (1923-1933 рр.): дис. ... канд. іст. наук: 09.00.12 «Українознавство». Київ, 2010. 224 с.
5. Шляхтиченко М. До біографії д-ра Олега Кандиби-Ольжича. URL: http://shron.chtyvo.org.ua/Shliakhtychenko_Mukhailo/Do_biohrafii_d-ra_Oleha_Kandyby-Olzhycha.pdf
6. Проф. Т. Пасічник видав поему «По всій Україні» і закінчив 7-томуву епопею «Петро Гордієнко». URL: <http://svoboda-news.com/archiv/pdf/1964/Svoboda-1964-037.pdf>
7. Петро Гордієнко. Епопея. Ч.2: Рідний гомін / Т. Пасічник. Нью-Йорк; Торонто: Дніпро, 1957. 240 с.

О. Е. Зубко

Трофим Іванович Пасечник (1896-1968). «Четвертый» из когорты «преподавателей-подолян» Украинского высшего (высокого) педагогического института им. М. Драгоманова в Праге

Украинский высший (высокий) педагогический институт им. М. Драгоманова в Праге (1923-1933) – ведущий центр украинской педагогической науки и первое за пределами Украины высшее педагогическое учебное заведение – был открыт по инициативе Украинского Общественного комитета в Праге в 1923 году. Пройдя сложный путь организации, УВПИ готовил мощные кадры украинских культурно-политических борцов. На его трех факультетах (историко-литературном, математическо-естественном и музыкально-педагогическом) училось немало известных деятелей: Елена и Михаил Телиги, Олег Кандыба-Ольжич, Леонид Мосендз, Галина Мазуренко-Боголюбова, Юрий Дараган, Людмила Красковская и другие. И это было неудивительно, потому что кроме выдающегося студенчества, вуз имел хорошую плеяду преподавателей. В частности, здесь работали: Леонид Белецкий, София Русова, Сергей Шелухин, Дмитрий Дорошенко, Агенор Артимович, Василий Симонович, Аркадий Животко, Максим Славинский, Степан Рудницкий, Степан Сирополко, Владимир Сичинский. Драгомановский институт имел собственное издательство «Сеятель», мощную библиотеку. Его составными частями были также и Матуральные курсы, и Реформированная украинская гимназия в Ржевницах. И хотя за десять лет плодотворной деятельности Пражского Учительского института, его закончило всего 178 студентов, многие из них впоследствии стали или выдающимися учеными, или известными музыковедами, или литераторами, что только свидетельствовало о высоком качестве, полученных в институте знаний.

Среди 80-ти преподавателей-украинцев УВПИ им. М. Драгоманова в Праге были как известные украинской публике, так и те, кто только начинал свой педагогический путь. Среди последних нашлось пятеро подолян, потому что представленными здесь были, фактически, почти все этнографические районы Украины.

Поиски биографий подолян-увпистов начались в 2010 году. Они одновременно были и сложными и легкими. Легкими потому, что велись значительно раньше или параллельно старшими наставниками и коллегами. Например, большую помощь в поиске материалов предоставила автору Анна Васильевна Карась – заслуженный работник культуры Украины, доктор искусствоведения, член Национального союза краеведов и заведующая кафедры

академического и эстрадного пения Прикарпатского национального университета им. Василия Стефаника. Низкий авторский поклон и мудрому Наставнику, Учителю, Советчику и Критику, Человеку с Большой Буквы академику Николаю Ивановичу Мушинке – действительному члену Национального Товарищества имени Тараса Шевченко, председателю Ассоциации украинцев Словакии. Большое «Спасибо» и научному консультанту, доктору исторических наук, профессору, заведующему кафедры истории и культуры Украины Винницкого государственного педагогического университета им. М. Коцюбинского Ольге Анатольевне Коляструк, которая не только привила еще в студенческие годы любовь к культуре, истории, к родному краю, и высокие научные поисковые стандарты, научную требовательность, а и ныне стоит у истоков «Центра истории Винницы» и самоидентификации винничан. Тогда как поиски затруднились тем, что определенные архивные материалы только входили в архивное обращения. Так, например, фонды Украинского Технологическо-хозяйственного института в Мюнхене были переданы в Украину только в 2009 году и в архивное обращение были введены только в конце 2012 года – начале 2013 года.

Ключевые слова: межвоенная украинская эмиграция, Подолье, культурно-образовательная деятельность, Чехословакия.

Olga Zubko

Trofim Ivanovich Pasechnik (1896-1968). The «fourth» cohort «teachers podolyan» Ukrainian higher (high) pedagogical Institute M. Dragomanov in Prague

Ukrainian higher (high) pedagogical Institute. M. Dragomanov in Prague (1923-1933) – a leading centre of Ukrainian pedagogical science and the first outside of Ukraine higher educational institution – was opened on the initiative of Ukrainian Public Committee in Prague in 1923. Passed a difficult path of organization, UHPI was preparing a powerful footage of Ukrainian cultural and political fighters. In its three faculties (historical and literary, mathematical-natural and musical-pedagogical) studied many well-known personalities: Olena and Michail Teligi, Oleh Kandyba-Olzhych, Leonid Mosendz, Galina Mazurenko-Bogolyubova, Yuriy Daragan, Lyudmila Kraskovska and others. And it was not surprising, because in addition to outstanding students, the University had a good group of teachers. In particular, it worked: Leonid Biletskii, Sofia Rusova, Sergey Shelukhin, Dmytro Doroshenko, Agenor Artimovich, Vasilii Simovic, Arkady Jivotko, Maxim Slavinsky, Stepan Rudnitsky, Stepan Siropolko, Vladimir Sicinski. Draganowski the Institute had its own publishing house «the Siiach», a powerful library. Its component parts were also Maturalni courses and Reformed the Ukrainian gymnasium in Rzhnevitsakh. And though for ten years of fruitful activities of the Prague Teachers' Institute, it finished all 178 students, many of them subsequently became or outstanding scientists or famous musicologists or writers that only testified to the high quality obtained at the Institute of knowledge.

Among 80 teachers-Ukrainians UPHI after M. Dragomanov in Prague was as well-known to the Ukrainian public, and those who were just beginning their teaching path. Among the latter there were five Podolyan, therefore presented here was, in fact, almost all ethnographic regions of Ukraine.

Quest biographies Podolyan-uphystov began in 2010. They was both difficult and easy. Light because it was conducted much earlier or in parallel with senior mentors and colleagues. For example, a great help in

finding materials provided the author with Anna Karas – honored worker of culture of Ukraine, doctor of arts, member of the National Union of local historians and the head of the Department of academic and pop singing Precarpathian National University after Vasyl Stefanyk. Author low bow and a wise Mentor, Teacher, Advisor and Critic, a Man With a Capital Letter to academician Nikolai Ivanovich Mushinka – the full member of the NTSH, President of the Association of Ukrainians in Slovakia. A big “Thank you” and scientific consultant, doctor of historical Sciences, Professor, head of the Department of history and culture of Ukraine Vinnytsia M. Kotsyubinsky State Pedagogical University Olga Anatolievna, Koliastruk, which not only instilled in his student years, the love of culture, history, to the native land and search high scientific standards, scientific rigor, and now stands at the origins of the “Centre for the history of the Vinnytsia” and identity of citizens. While the search was hampered by the fact that certain archival materials were introduced in the archival treatment. For example, funds Ukrainian Technologically-economic Institute in Munich was transferred to Ukraine only in 2009 and felt the treatment was introduced only in late 2012 – early 2013.

Key words: *interwar Ukrainian emigration, skirts, cultural and educational activities, Czechoslovakia.*

Отримано: 15.09.2017

УДК 94:327(415)«1973/2009»

О. О. Нагнибіда

ЕВОЛЮЦІЯ ІРЛАНДСЬКОГО НЕЙТРАЛІТЕТУ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Статтю присвячено дослідженню взаємовідносин Ірландської Республіки та ЄЕС в безпековій та оборонній сферах. Аналізуються основні етапи реалізації принципу нейтралітету у зовнішній політиці Ірландії та вплив його на діяльність інституцій Європейського Співтовариства. Характеризується роль та місце Ірландії у світовій політиці Розкрито проблеми формування, розбудови та вдосконалення оборонної сфери Європейського Союзу. З'ясовано значення діяльності ірландських політиків у поглибленні інтеграційних процесів як в Ірландії так і Європі загалом.

Прослідковуються кроки в напрямку створення спільної безпекової політики в контексті дотримання Ірландією військового нейтралітету.

Аналізується зовнішньополітична концепція та практична реалізації зовнішньополітичного курсу Ірландської Республіки.

Ключові слова: *Ірландія, нейтралітет, Європейський Союз, спільна зовнішня та безпекова політика, НАТО.*

Історія Ірландської Республіки в другій половині ХХ століття відрізняється надзвичайним динамізмом. Саме в цей період країна пережила радикальні політичні перетворення, а економічне піднесення кінця 1980-1990-тих рр. кардинально змінило обличчя держави. Долучившись до Європейського Економічного Співтовариства Ірландія стала невід'ємною частиною інтеграційного процесу, який постійно еволюціонує. Розширення та поглиб-